CUDES JOURNAL
CURRENT DEBATES IN SOCIAL SCIENCES

Yaş, E. (2019). Can Becoming Bilingualism In The Childhood And Becoming Bilingual Later Be Parallel? *Journal of Current Debates in Social Sciences*, 2(2), 243-249.

**Research Article**

# Çocukken İki Dilli Olmakla Sonradan İki Dilli Olmak Paralel Olabilir Mi?

*Can Becoming Bilingualism In The Childhood And Becoming Bilingual Later Be Parallel?*

**Dr. Öğr. Üyesi Emin YAŞ**
Batman Üniversitesi
emin.yas@batman.edu.tr
https://orcid.org/0000-0001-6813-1160

**DOI: 10.37154/ijopec.2019.10**

**Article Info**

***Received:*** 16.09.2019
***Accepted:*** 28.11.2019

**Keywords:**
Bilingualism, First Language Acquisition, Linguistics, Language Acquisition, Second Language Acquisition

**Abstract**

In the globalizing world foreign language learning is becoming more and more important. This case leads to new developments in language learning research. The purpose of this study is to depict whether the second language learning would occur better in the childhood or later. In other words to investigate the question of in which period of bilingualism it will be better. In order to answer this question, important sources in the linguistic field, related to the topic, were highlighted. The important researches and theories mentioned in the literature have been examined, evaluated, information about the first and second language learning has been given and the subject has been discussed from the scientific point of view. In this context, it has been understood that many reasons exist affecting the level of proficiency of pre- and post-12 year's language learning (in mono-, bi-, tri-, quadra- or multi-, lingualism) such as age, brain function, individual differences, ambience differences; social, political, economic background and how to regard the language. The idea that bilingualism after the critical period (around the age of 12) could not be as that of the childhood has been gained weight, due to the system differences between two languages, especially the difficulties in intoning and pronouncing.

**Makale Bilgisi**

***Geliş:*** 16.09.2019
***Onay:*** 28.11.2019

**Anahtar sözcükler:** Birinci Dil Edinimi, İkinci Dil Edinimi, Dil Bilim, Dil Edinimi, İki Dillilik

**Öz**

Globalleşen dünyada yabancı dil öğrenme gittikçe önem kazanmaktadır. Bu durum dil öğrenme araştırmalarında yeni gelişmelere neden olmaktadır. Bu çalışmanın amacı ikinci dili öğrenmenin çocuklukta mı yoksa sonrasında mı daha iyi olacağını ortaya koymaktır. Diğer bir değişle iki dilliliğin hangi dönemde olursa daha iyi olacağı sorusunu araştırmaktır. Bu soruya yanıt vermek için konuya ilişkin dil bilim çevresindeki önemli kaynaklar gözden geçirilmiştir. Literatürde bahsi geçen önemli araştırmalar ve teoriler taranmış, değerlendirilmiş, birinci dil ve ikinci dil öğrenimiyle ilgili bilgiler aktarılmış, konu bilimsel açıdan ele alınmıştır. Bu bağlamda, 12 yaş öncesi ve sonrası dil öğrenmenin (tek-, iki-, üç-,dört veya çok dillilikte) yeterlilik seviyesini etkileyen yaş, beyin işlevselliği, kişisel farklılıklar, ortam farkı, sosyal, siyasal, ekonomik ve dile bakış acısı gibi birçok nedenin olduğu ortaya çıkmıştır. İki dil arasındaki sistem farkı; özellikle de tonlama ve telaffuz zorluklarından dolayı kritik dönem sonrası (12 yaş civarı) iki dilliliğin, çocukluk dönemi iki dillilik gibi olamayacağı görüşü ağırlık kazanmıştır.

## 1. GİRİŞ

Küreselleşen dünyada birden fazla dille büyüyen insanların sayısı az değildir (Barın, 2004: 20). Tek dilli (monolingual) insanların sayısı azalmakta, bundan dolayı çok dilli eğitim de gittikçe önem kazanmaktadır (Özgüzel, 2013: 144; Ünal&Özdemir, 2008: 14).

Dil bilimcilerin bazıları çocuğun bir dil yetisiyle dünyaya geldiğini varsaymaktadır (Özbay&Barutçu, 2013; Çavuşoğlu, 2006: 39; Balcı, 2017:141). Çocuklar doğdukları ortamdaki dili edinmeye başlar. Chomsky'ye göre bu dil edinme aygıtı sayesinde olmaktadır. Çocuk ilk aylarda çok değişik sesleri çıkarır, o ortamdaki sesleri tekrar eder ve en sonunda o dili öğrenmeye başlar (Klann-Delius, 1999). Fosilleşme teorisi (Bkz, Atlı, 2012:61 vd.) ise 12 yaştan sonra öğrenilen yabancı bir dilin bu dönemden önce öğrenilen bir dil gibi olamayacağını belirtmektedir. Bu dönemden sonra bir veya bir

kaç dil de öğrenilebilir ama yapılan araştırmaların çoğu öğrenenlerin çok azının ana dilli bir seviyeyi yakalayabileceklerini ortaya koymaktadır. Dolaysıyla çocuklukta bir dil veya bir kaç dilin öğrenilmesinin önemi ispatlanmış olmaktadır. Yine birçok araştırma iki dilli olmanın insanların sadece dış dünyayı daha iyi algıladıklarını değil aynı zamanda okuldaki başarılarını da olumlu yönde etkilediği bildirilmiştir.

Yukarıda verdiğimiz bilgiler ışığında bu çalışmada öncelikli olarak alanla ilgili kuramsal bilgiler verilecek, sonra da dilbilimci Noam Chomsky bağlamında dil edinme aygıtı, evrensel dil bilgisi, çocuğun dili ve çocuğun dil özellikleri açıklanacaktır.

## 2. KURAMSAL ÇERÇEVE

Ünlü dilbilimci Chomsky çocukların beyinlerinde bir dil edinim aygıtı (LAD: Language Acquisition Device) ile dünyaya geldiklerini varsaymaktadır (Bkz. Hurford, 1989; Briscoe, 2000). Bu aygıt sayesinde bütün çocukların otomatik olarak, yani kendiliğinden doğal süreç içinde dil öğrendiğini ifade etmektedir. Ona göre bu sadece insan türüne ait bir özelliktir. Daha sonra bu fikirlerini geliştirerek teorisini "Evrensel Dilbilgisi" (Universal Grammar) olarak adlandırmıştır. Bu bütün dillerde ortak olan içgüdüsel prensipler ve parametrelerin oluşturduğu bir sistemdir. "Evrensel Dilbilgisinin dayandığı temel ilke bütün dillerin şu veya bu şekilde ortak kurallara sahip olduğu ve bu ortak kurallar sayesinde insanların sistemli bir şekilde iletişim kurduklarıdır (Bkz. Age).

Chomsky'e göre her çocuk bu aygıtla dünyaya gelir, çocuğa hiçbir dilbilgisi kuralı öğretilmeden bir dili en mükemmel şekilde öğrenir. 12 yaşından itibaren Evrensel Dilbilgisinin işlevini büyük ölçüde yitirdiği bugün birçok lengüist tarafından kabul görmektedir (Müldür, 2016). Hatta White (1989:2003) Evrensel Dilbilgisinin 12 yaşın altındaki çocuklar için tam devrede, 12 yaş ve üstündekiler için de az devrede ya da hiç devrede olmadığını ifade etmektedir. Bu bağlamda kritik dönem (sensitive period; hassa dönem) kavramını açıklamakta fayda vardır: Biyolojide özellikle de psikolengüistikte çocukların bir dili öğrenme yaşının 12 civarında olduğu bu yaşı geçen kişilerin, ikinci dil veya birinci dil olsun, dil edinme kapasitesini büyük ölçüde kaybettikleri ifade edilmektedir. Bu dönemden sonra öğrenilecek bir dilin veya bir kaç dilin bu dönemden önceki gibi olamayacaktır (Bkz. Demirezen, 2003:10; Tutaş, 2000:370; Senemoğlu, 1989:22). Bunu destekleyen en önemli araştırma kimi çevrelerce vahşi çocuk olarak adlandırılan Genie adlı kızdır (Demirezen, 2003: 10vd). Bu kız ebeveynlerin izniyle insanların medeniyetlerinden uzak bir doğada sadece yemeğini vermek suretiyle büyütülür ve 13 yaş civarında tekrar ailesi tarafından geri getirilip yetiştirilirken dil eğitimi verilmeye başlanır. Verilen dil ana dilidir ama yaşı ilerlemeye başladığı için anadilini tam anlamıyla öğrenemez. Dilbilgisi bozuk ve kelime hazinesi ya anlaşılmaz ya da yetersizdir (age). Bu durum anadili bile olsa insanın 12 yaşına kadar dil öğrenebileceğini ortaya koymaktadır. Bundan dolayı ilk veya ikinci dil fark etmez, kritik dönem öncesi dil edinimi veya öğrenimine önem verilmelidir.

## 3. ÇOCUĞUN DİLİ

Çocuklar doğal bir süreç sonucunda ana dillerini yani birinci dillerini edinir. Doğuştan gelen dil yetisi ise ana dilin öğrenilmesi için tek başına başına yeterli değildir. Biyolojik bir eksikliği olmaması, kendisi için uygun bir dil ortamının olması, bu yetiği harekete geçirmek için başka insanlarla temasa geçmesi, yani bu dili kullanması gibi koşular çocuğun dil öğrenmesi için vazgeçilmezdir (Peçenek, 2005: 91; Kara, 2004:293). Çocuk dili gayri resmi yollarla, yani doğal bir süreç sonucunda gerçekleşmektedir. Beyin olgunluğu, motor yetilerinin gelişmesi ve laterizasyon yani bir işlevin beynin uygun olan yerine yerleşmesi gibi özellikler çocuğun dil öğrenme şartlarından sayılmaktadır (Demirel, 2012: 142).

Yabancı dil çoğu zaman okul ortamlarında, bazen isteğe bağlı olarak başka yerlerde ve bilinçli bir şekilde öğrenilir. İlk dil ile ikinci dil arasındaki temel fark; ilk dil doğal yollarla edinilir, ikinci dil ise bilinçli bir şekilde öğrenilir. Edinmek kavramında başkasının yönlendirmesi olmadan, doğal ve ders ortamında olmayan edinim şekli tanımlanır. Öğrenmek kavramında ise birisinin yardımıyla, yönlendirilerek ve derste öğrenme anlamı vardır (Kara, 2004:294; Balcı, 2017: 135). Yabancı dil öğrenme çocuğun ilk dili öğrenmesinden daha kısa bir süreyi gerektirmektedir. Aynı şekilde yaş da önemli bir faktör haline gelmektedir.

Çocukların dil öğrenimi yavaş ama sağlam, yetişkinlerin ise hızlı ama pürüzlü gerçekleşmektedir. Çocuk, dili daha çok anlamsal olarak alır ve anlama bağlı bir biçimde onu üretir. Bu,

onun dünyayı öğrenmedeki tek anahtarı olduğu için bütün ontolojik anlamlardan faydalandığını göstermektedir. Dilbilimde en çok araştırma yapılan alanlardan bir tanesi de bu alandır. Krashen (1982) tarafından yapılan araştırmada yetişkin dil öğrenenler çocuk dil öğrenenlerden daha önde olduklarını fakat uzun süreçlerde çocuk dil öğrenenler yetişkin dil öğrenenlerden daha yüksel bir başarıyı yakaladıklarını ifade etmektedir.

İki dillilik ile ilgili gerçekleştirilen araştırmalar iki dilliğin üçüncü dilliliği engellemediğini bilakis üçüncü dilliliğe (trilingualism) yardımcı olduğu ortaya çıkmıştır (Novotyny, 2004: 148; Hahn und Schöler, 2013). Çünkü iki dilli çocuklar daha geniş bir dil bakışına sahiptir, zihinsel seviyesi, meta dil farkındalığı üst seviyelerdedir ve dış dünyayı daha iyi tanımaktadırlar (age). Cenoz (2003) üçüncü dili öğrenen iki dillilerin diğer öğrenenlerden daha çok dili karıştırmadıklarını, bir dili konuştuklarında bazen bildikleri diğer bir dilden kelime aldıklarını, bunun da bildikleri dilleri karıştırdıkları sonucunu çıkarmamak gerektiğini, konuşmayı sürdürmek için stratejileri gereği bildikleri diğer dillerden faydalandıklarını belirtmektedir. Bu da öğrenilmiş bir dilin sonradan öğrenilen diğer dilleri olumlu etkilediğini göstermektedir. Bu bağlamda dilin telaffuzu da (fonetik) önem kazanmaktadır. Baker'in (2005) belirtiği gibi çocuklar iki, üç ve hatta daha fazla dilin ayrı seslerini öğrenirler, diğer bir değişle telaffuzu hızlı ve mükemmel bir şekilde kaparlar. Oysa kritik dönemden sonra çocuklar çoğu zaman telaffuz güçlükleriyle mücadele ederler. Örneğin İngilizcede yuvarlatılan "r", gırtlak sesi olan "th" ve burunsal (nasal) seslerin öğrenilip telaffuz edilmesi çok zor hatta imkânsızdır. Baker bu konudaki ifadelerini şöyle sürdürmektedir:

> *...usually their pronunciation carries the ring of the first language. Compare mainland Europeans, Africans, Arabs and Asians who have learned to speak English fluently. Rarely do they pronounce English like a North American or British person. The sound and pronunciation of their first language effect the way the English intoned. Young children are more likely to pick up appropriate pronunciation of their two languages compared with those who learn a second language later (Baker 2007: 32).*
>
> *Telaffuzları genellikle ilk dilin çınlama sesini andırır. İngilizceyi mükemmel öğrenen ve akışkan konuşan kıta Avrupalıları, Afrikalıları ve Asyalıları karşılaştırın. İngilizceyi bir Kuzey Amerikalı veya İngiliz insanı gibi telaffuz etmeleri çok enderdir. İlk dillerinin ses ve telaffuzu İngilizce tonlamalarının biçimini etkiliyor. Erken yaşındaki çocukların, ikinci dili sonradan öğrenenler karşılaştırıldığında, her iki dillerinin uygun telaffuzlarını yakalamaları çok olasıdır ((Baker 2007: 32. Çeviri yazarın kendisi).*

İnsanların (-)12'de iki dilliliği, (+)12'deki iki dillilikten daha yüksek, yeterlilik seviyesi bakımından, bir noktaya ulaştırma eğiliminde olduklarını, bunun sebebinin dil çıktısının (üretim) olduğunu ama (+)12'de öğrenilen iki dilliliğin potansiyel olarak gölgede bırakılmaması gerektiği söylenmektedir. Yazılı veya sözlü iki dillilikte öğrenme sürelerinin, motivasyonun ve çevrenin dil çıktısını etkileyen etkenler olduğu açıklanmaktadır (Marinova-Todd et al. 2000).

Dilbilimcilerin çoğu çocukların iki dilli ya da çok dilli büyümelerinin okuldaki ya da hayattaki başarılarını olumsuz değil, tam tersine olumlu yönde etkilediği düşüncesini paylaşmaktadırlar. Ana dilini, iyi bir şekilde, başka bir değişle, sağlam öğrenmiş çocuklar, ikinci dil öğrenmelerine (okulda da) büyük bir katkı sunduğu uzun yıllardan beri bilinmektedir (Cummins, 1979). Hele hele bu ikinci dil, yabancı çocukların bulunduğu ülkelerde öğrenmek zorunda oldukları resmi dili/ikinci dili öğrenmek için hayati önem arz ederse o zaman birinci dil kendi dil topluluğunda (speech community) olmasa bile muazzam bir role sahip olmaktadır. Bu yüzden kritik döneme gelmeden ailelerin çocuklarını birden fazla dilde eğitmeleri çok faydalı olacağı yukarıdaki bilgiler ışığında görülmektedir. Dil bilimindeki nativist (zihinsel) yaklaşımın en önemli dayanağı çocuklarda kritik dönemden önce beyinlerinin büyük oranda olgunlaştığı, bu nedenle kritik dönemden sonra öğrenilecek bir dilin ana dil gibi olamayacağı gerçeğidir (Demirözen, 2003: 16). Kısacası 0-12 yaş aralığı, çocuklar için dil eğitimi açısından altın yıllar değerinde sayılmaktadır.

## 4. HER DİLİN ZORLUĞU AYNI DEĞİLDİR

Lengüistik olarak bütün diller belli bir sisteme sahiptirler. İnsanlar da bu dil sistemi sayesinde iletişim kurup anlaşabilmektedirler. Fakat her dilin sistematiği aynı değildir. Dillerin farklı sistematik yapılara sahip olması, o dillerin öğrenilmesi basit veya zor olma özelliğini etkilemektedir. Almanca

yaygın bir fikre göre de Fransızcadan 2-3 kat, İngilizceden 4-5 kat daha karmaşık ve ifade çeşitliliği çok daha fazla olan bir dildir. (König, 1991: 306). Aşağıdaki cümleler buna bir örnektir:

**Türkçe:**

Kitap iyi satıldı. (Hangi geçmiş zamanda olduğu önemli değil; diğer zamanlarda da öyledir)

**İngilizce:**

The book was sold well. (Hangi geçmiş zamanda olduğu önemli değil; diğer zamanlarda da öyledir)

**Almanca:**

a) Das Buch wurde gut verkauft (Hangi geçmiş zamanda olduğu önemli değil; diğer zamanlarda da öyledir)

b) Man hat das Buch gut verkauft (Adam kitabı sattı; çeviri Türkçeye uymuyor)

c) Das Buch hat sich gut verkaut (Kitap kendini sattı; çevirince saçma bir şey oluyor ama filozofik bir anlam içerdiği söylenebilir)

d) Das Buch liess sich gut vekaufen (Kitap kendini iyi sattırdı; Türkçeye uymuyor)

Görüldüğü gibi edilgen bir cümle Türkçe ve İngilizcede bir karşılığı varken Almancada dört tane karşılığı vardır. Sadece (a) cümlesinde edilgenlik yapı olarak vardır. Diğer üç şıkta değişik şekillerde edilgenlik anlamanı kazandırılmıştır. Sözgelimi Almancanın (b) örneğinde edilgenlik adam ile (insan anlamında) karşılanırken (c) örneğinde dönüşlük (refleksif) ile karşılanmıştır; (d) cümlesinde de ettirgen anlamlıdır ve diğer iki dile uymayan bir yapıdadır; (d) seçeneğinde ise hem ettirgen (Lassen: bırakmak ama ettirmek anlamındadır) hem de dönüşlük vardır. Buna benzer dil bilgisel kategoriler Almancada çok çeşitlidir. Sözcük bazında örnek vermek gerekirse: Türkçedeki yer kelimesinin Almancada 3 tane karşılığı vardır, kullanımları farklıdır (die Stelle, der Platz, der Ort). Bilgi kelimesinin Almancada 4 tane karşılığı vardır, kullanım yerleri farklıdır (Das Wissen, die Kentnisse, die Information, die Datei). Durum kelimesinin Almancada 4 tane karşılığı vardır ve kullanım yerleri farklıdır (Die Lage, die Situation, der Zustand, die Positon).

Bu bağlamda bir şeyin daha belirtilmesi gerekmektedir: Humbolt (1986) dilin dünyaya bakış açısını etkilediğini ifade etmektedir. Aynı şekilde Sapir Whorf da adını taşıyan hipotezle dilin düşünce üzerinde büyük bir etkisinin olduğunu ifade etmektedir (Kay&Kempton, 1984: 65; Penn, 2014). Bu hipoteze göre dildeki kavramların çokluğu, ifadenin çokluğu ve çeşitliliği düşünmeyi ve dünyayı algılamayı determine (belirler) etkiler. Whorf bu durumu Dilbilimsel İzafiyet Prensibi (Lingistic relativity principle) olarak adlandırmaktadır. Bu da şu demektir: Tıpkı zaman gibi mekân ve kütle (Einstein'e göre) sadece söz konusu olan sistemin ve onun hızına bağlantılı bir şekilde determine edilebilmektedir. Böylece insan bilgisi de sadece doğal bir dilin anlamsal ve yapısal olanaklarına bağlı bir şekilde gerçekleşmektedir (age).

Dili iki farklı kod olarak adlandıracak olursak, ilk kod insanın ailesiyle, arkadaşıyla, sokaktaki insanlarla konuştuğu kod, ikinci kod da insanın okulda, kitle iletişim araçlarında ya da bilimsel dünyada kullandığı kod olmaktadır. Aşağı yukarı ilk kod 0-12 yaşa denk gelmektedir; ikinci kod 12 yaş ve üstüne, yani orta öğretim çağına denk gelmektedir. Bu iki kodun kelime dağarcıkları ve tümce yapıları çok farklıdır. Çocuğun12 yaşından önce bir kodu iki dilde inşa ettiğini, daha sonraki yaşında, bir kodu iki ya da daha fazla dilde inşa ettiğini varsayarsak, o zaman, bu çocuğun daha güçlü bir ifadeye sahip olacağını, dolaysıyla daha geniş bir kelime dağarcığına sahip olacağını ve tümce yapısının daha iyi olacağını söylemek yanlış olmaz.

## 5. TARTIŞMA VE SONUÇ

12 yaşından sonra yabancı dil öğrenilebilmektedir, fakat bu öğrenme dört temel becerinin kusursuz bir şekilde kullanımı olarak ortaya çıkmamaktadır. Selinker (1975) de fosilleşme olarak adlandırdığı dil öğrenim kuramında bunu ifade etmektedir.

Kritik dönem öncesi iki dilli yetişen bir çocuğun çeviri gücü, bilişsel kapasitesi, beynindeki aydınlık noktaları (fMR filmleri çektirilerek kanıtlanabilmektedir), tonlama ve telaffuzu kritik dönem sonrasında iki dille yetişen çocuklardan daha iyi olabilmektedir. Bu (+)12'de iki dilli olunamaz anlamına

gelmemektedir, elbette olunur, fakat kritik dönem sonrası öğrenilen veya edinilen dillere hâkimiyet kritik dönem öncesi dil becerisi kadar başarılı olamamaktadır.

Kritik dönem sonrası iki dillik yukarıda anlatıldığı gibi çok başarılı olmasa da, tam oturmamış bir iki dillilik hiç dil bilmemekten iyidir. Ayrıca pasif durumda veya sönük olan bir iki dilli durum sonradan aktifleşebilmektedir.

Dilbilimciler çocukluktaki dil öğrenimin, yani bir dili doğal yollarla öğrenmeyi dil edinimi, öğretmen aracılığıyla, çeşitli metotlarla sistematik bir şekilde öğrenmeyi de dil öğrenimi olarak adlandırmaktadır. Fakat dil edinimi ile öğrenimi farklı araç ve atmosferlerde (Krashen, 1982)ortaya çıktığından dolayı eşit kavramlar değildir.

(+)12'de iki dilliği etkileyen sosyal, psikolojik, eğitimsel, çevre gibi birçok faktör vardır. Bunlar dil öğrenmesini yükselten veya sınırlayan faktörler olabilmektedir. Ama potansiyel olarak, dil öğrenme süreci devam ettiğinden (+)12'de iki dillilik kazanılabilmektedir. Ama (-)12dteki gibi kullanımda başka bir değişle dil çıktısında daha az pürüz olabileceğini bunun daha avantajlı olabileceğini hesaba katmak gerekmektedir.

Çoğunlukla belirtildiği gibi çocukların iki dilli ya da çok dilli büyümeleri sırasında dil karışımı, ifade güçlülüğü, yanlış dil üretimi gibi dil sorunlarının ortaya çıkması gayet normaldir; zaten bu geçici bir süreçtir, çocuklar bir süre sonra bu problemleri aşabilmektedirler.

## KAYNAKÇA

Atlı, M. H. (2012). How is a Foreign Language Acquired? *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(2), 56-67.

Baker, C. (2006). *Foundations of Bilingualism and Bilingual Education*. UK, USA and Canada: Multilingual

Baker, C. (2007). *A Parents' and Teachers' guide to Bilingualism*. UK, USA and Canada: Multilingual

Balcı, U. (2017). *Kursbuch zur Prüfung ÖABT*. London: Ijopec Publication.

Barın, E. (2004). Yabancılara Türkçe öğretiminde ilkeler. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (HÜTAD)*, (1), 19-30.

Briscoe, T. (2000). Grammatical acquisition: Inductive bias and coevolution of language and the language acquisition device. *Language*, 76(2), 245-296.

Carstens, A. (1998). Motivering vir die saamstel van'n veeltalige verklarende hemiewoordeboek. *South African Journal of Linguistics*, 16(1), 1-6.

Cenos, J. (2003). Are bilingual better language learners? *The Bilingual Family Newsletter*, 20(1), 3-6.

Chomsky, N. (1975). *Reflections of Language*. New York: Pantheon Books.

Cummins, J. (1979). Linguistic interdependence and the educational development of bilingual children. *Review of Educational Research*, (49), 222-51.

Cummins, J. (1977). Cognitive factors associated with the attainment of intermediate levels of bilingual skills. *Modern Language Journal*, (61), 3-12.

Çavuşoğlu, A. (2006). Ana dili, edinimi, önemi ve geliştirilmesi. *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 11(1), 37-46.

De Houwer, A. (2003). Home languages spoken in officially monlingual Flanders: A survey. *Plurilingua* (24), 79-96.

Demírel, M. (2012). Üniversite Öğrencilerinin Kullandıkları Dil Öğrenme Stratejileri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 43(43), 141-153.

Demirezen, M. (2003). Yabanci dil ve anadil öğreniminde kritik dönemler. *TÖMER Dil Dergisi*, 118, 5-15.

De Waele, J.-M. (2000). Three years old and three first languages. *Bilingual Familiy Newsletter*, 17(2), 4-5.

Hahn, N., & Schöler, M. (2013). Deutsch als Fremd-, Zweit-und Tertiärsprache: drei verschiedene Sprachen?. *Quo vadis*, 21.

Humboltd, W., v. (1836). *Über das vergleichende Sprachstudium*. U: Leitzmann, Albert (ur.): Wilhelm von Humboldts Werke. 4. Sv.: 1820-1822. Berlin.

Hurford, J. R. (1989). Biological evolution of the Saussurean sign as a component of the language acquisition device. *Lingua*, 77(2), 187-222.

Kaplan, A. (2016) *Women Talk More than Men: And Other Myths about Language Explained*. Cambridge University Press

Kara, Ş. (2004). Ana dil edinimi ve erken yaşta yabancı dil öğretimi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(2), 295-314.

Kay, P., & Kempton, W. (1984). What is the Sapir-Whorf hypothesis?. *American anthropologist*, 86(1), 65-79.

Klann-Delius, G. (1999). *Spracherwerb*. Stuttgart/Weimar: Metzler.

König, W. (1991). Öğretim dili olarak Almanca ve İngilizce. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(5), 305-308.

Krashen, S., Scarcella, R., and Long, M. H., (Eds.), (1982). *Child-adult differences in second language acquisition*. Rowley, MA: Newbury House

Kroll, J. F., Annette M. B. De Groot, (2005). *Handbook of Bilingualism; Psycholinguistic Approaches*. Oxford University Press.

Lydia, W. (2003). *Second language acquisition and Universal Grammar*. Cambridge University Press.

Marinova, Todd, Sh., Marshall, D.B. & Snow, C. E., (2000). *Tree misconception about and L2 learning*. TESOL Quarterly, 34(1), 9-34.

Müldür, F. (2016). Noam Chomsky'de "Evrensel Dilbilgisi" Kavramı: Gelişimi, Kapsamı ve Başlıca Dil Yaklaşımları İçindeki Yeri. Mardin Artuklu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış yüksek Lisans Tezi.

Novotny, D. E. (2004). Tertiärsprache (bei der konstellation L1-Litauisch, L2-Deutsch, L3-Englisch): Besonderheiten und Hinweise zur erleichterung des erlernens. *Tiltai*, (4), 147-151.

Özbay, M., & Barutçu, T. (2013). Dil psikolojisi ve Türkçe öğretimi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Türkçenin Eğitimi Öğretimi Özel Sayısı*, 6(11), 933-973.

Özgüzel, S. (2013). Batı Avrupa'da Çok Kültürlü Toplum Olgusu ve Kültürlerarası İletişimin Önemi Çok Dillilik, Çok Kültürlülük Ve Dünya Bireyi Olmak. *21. Yüzyılda Eğitim Ve Toplum Eğitim Bilimleri Ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, *2*(4), 143-152.

Peçenek, D. (2005). Yabancı dil öğretiminde araç geliştirme. *Dil Dergisi*, (129), 85-95.

Penn, J. M. (2014). *Linguistic relativity versus innate ideas: The origins of the Sapir-Whorf hypothesis in German thought* (Vol. 120). Walter de Gruyter.

Selinker, L. (1972). *Interlanguage.* International Review of Applied Linguistics (IRAL)10(3),209-231.

Selinker, L., Swain M., and Dumas, G. (1975). *The interlanguage hypothesis extendednto children*. Language Learning, 25(1), 139-152.

Selinker, L. and J. Lamendella. (1978). *Two perspectives on fossilization in interlanguage learning,* Interlanguage Studies Bulletin 3(2), 143–91.

Senemoğlu, N. (1989). Okulöncesi eğitimde dilin önemi. *Milli Eğitim Vakfı Dergisi*, 4(14), 21-22.

Tutaş, N. (2000). Yabanci Dil Öğrenmede Yaş Faktörü. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (6), 365-370.

Una Cunningham-Andersson and Staffan Andersson.(2003). *Growing up with two languages.* London and Newyork.

Ünal, M., & Özdemir, M. Ç. (2008). Eğitim Fakültelerinde Ortak Ders Olarak Okutulan Yabancı Dil Derslerinde Öğrencilerin Bilişsel Hazır bulunuşluk Düzeylerinin Akademik Başarıya Etkisi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(1), 13-22.